

OŠ Antona Žnideršiča
OE LJUDSKA UNIVERZA Ilirska Bistrica

IZDELAJ ARHEOPESKOVNIK

Zakopani odtisi prednikov – Študijski krožek

Avtorji: člani ŠK Zakopani odtisi prednikov
Ilirska Bistrica, 2021

ARHEOPESKOVNIK

Arheopeskovnik je čudovito praktično orodje za predstavitev arheologije. Ob tem pa je potrebno opozoriti, da je kopanje po pravih arheoloških najdiščih v večini držav kaznivo dejanje, saj lahko, kljub dobrim namenom, laiki poškodujejo ali uničijo zgodovinska najdišča. Zato še enkrat poudarjamo, da je potrebno arheološka najdišča zaščititi.

Arheologe ne zanimajo zgolj predmeti, ki bi jih našli ob izkopavanju temveč predvsem:

- zaporedje dogodkov in kultur, ki ga odkrivajo s proučevanjem plasti kamnin stratigrafije
- kontekst ali okvir – kako so predmeti povezani drug z drugim, kje se nahajajo npr. pri ognjišču...
- dokaze za obstoj trgovanja in stikov med različnimi skupinami ljudi

Glede na vprašanje, ki arheologe zanima, si nato naredijo načrt kaj in kako bodo izkopavali na posameznem arheološkem najdišču.

Kje so arheološka najdišča? Lahko so kjerkoli. Nekateri arheologi proučujejo nedavno zgodovino, drugi prazgodovino, obstaja pa celo arheologija sodobnih smeti.

Potrebščine za izdelavo arheopeskovnika

1.) Postavite si raziskovalno vprašanje:

- Kaj želite raziskati ob izkopavanju tega »arheološkega najdišča«?
- Predstavljajte si, kje je to nahajališče in se vprašajte npr. »Ali so ljudje pred 200 leti v Ilirski Bistrici trgovali z Idrijo« - kaj bi vam potrdilo odgovor na to vprašanje?
- Kako se je kultura spreminjala skozi čas?
- Kako so ljudje sodelovali s sosednjimi pokrajinami?

2.) Pridobite dovoljenje

Seveda za to vajo ne potrebujete dovoljenja – pogovorite pa se koga bi bilo potrebno zaprositi za dovoljenje v Sloveniji.

3.) Pripravite orodje

Lopatko, vedro, ponjavo, čopič, vrvico (za označitev kraja), šotorske kline (za pritrditi vrvico), pinceto, majhne plastične vrečke (za najdbe), podloge za pisanje, obrazce za beleženje, kemični in navadni svinčnik, dnevnik izkopavanja, zložljiv meter, ALU folijo, vodno tehtnico, posodice za semena.

4.) V arheopeskovniku uporabite predmete, ki bodo odgovorili na vaša vprašanja

Primer: Če ste postavili raziskovalno vprašanje: »Kakšno hrano so jedli tukajšnji prebivalci?«, potem uporabite živalske kosti, ostanke zelenjave, semena, poljedelska orodja, orodja za pripravo hrane, jedilni pribor, jedilno posodo.

Kako izdelate arheopeskovnik?

1. Uporabite vsaj dve vrsti materialov npr. sivo mivko in rjavo zemljo, ilovico, droben pesek. Na sredino spodnje plasti naredite krog iz zdrobljenega oglja, ki naj predstavlja ognjišče.
2. Med zdrobljeno oglje dodajte nekaj večjih koščkov oglja.
3. V obroč dajte nekaj semen.
4. Okoli obroča iz oglja postavite od ognja počrnele kame in ognjišče prekrijte z naslednjo plastjo. Na vrhu naredite par manjših vdolbinic, da bo izkopavanje bolj zanimivo.
5. Na vrh položite nekaj modernejših predmetov.
6. Prekrijte vse s plastjo zemlje, nato humusa in na vrhu posujte listje in palice.

Plasti bodo bolj trdne, če jih navlažiš – poškropiš vsako plast. Če lahko, je dobro da jih pustiš nekaj dni, da se »usedejo«. Pokrij s plastično folijo, da ostane vlažno.

Bodi pozoren, ko postavljaš predmete – kateri logično spadajo skupaj, na način, da bo udeležencem lažje sklepati. Večino predmetov postavi na sredino, nekaj pa tudi bližje robu.

Izkopavanje

Pred pričetkom izkopavanja:

1. Izberite si izhodiščno točko, ki se ne bo premikala. Od tu boste merili oddaljenost do najdenih predmetov.
2. Naredite kvadrat okoli nahajališča (postavite ga s pomočjo kompasa po straneh neba) in ga označite z vrvico, ki naj bo vodoravna (to bo osnova od katere boste merili globino).
3. Izmerite razdaljo od izhodiščne vrvice do stranic kvadrata in si mere zapišite.
4. Določite vzorec, ki ga boste izkopali.

Izkopavanje:

- Razdelite udeležence v skupine po tri. Prvi je zadolžen za pisanje in beleženje. Drugi za merjenje in tretji izkopava z lopatko in čopičem.
- Narišite (poslikajte) kako izgleda površje pred izkopavanjem.
- Previdno odstranite zgornjo plast, listje. Vsakič, ko odkriješ novo plast, druge barve ali teksture moraš ponovno narisati (poslikati) izgled površja.
- Pri izkopavanju imate dve možnosti. Sledite naravnim plastem in odstranite eno po eno, ali pa izkoplajte na enem delu prerez 10 cm v globino.
- Udeleženci naj skrbno popišejo vsak najdeni predmet, vsako spremembo v plasteh.
- Vsak predmet spravite v svojo vrečko in nanjo napišite oznako (datum, plast v kateri smo našli predmet, lokacijo predmeta).

- Ko izkopavaš se potrudi, da stranske stene ostanejo ravne in pokončne. Ne naslanjaj se na rob, da se ne sesede. Če se posuši je večja verjetnost, da se bo sesedel, zato ga večkrat navlaži in preko noči pokrij.

Popis:

- Opiši, nariši ali poslikaj in izmeri vsak predmet.
- Ne operi nobenega predmeta, pri katerem nameravaš testirati za ostanki (npr. ostanki na nožu).
- Oštevilči vsak predmet.
- Naredi popis najdenih predmetov.

Analiza - Kaj vse to pomeni:

Kaj nam vse to pove o preteklosti? Če ne analiziraš – nisi naredil arheologije, si le na znanstven način naredil izkop. Poskusi ugotoviti, kaj nam povedo spremembe zemeljskih plasti, postavitev predmetov in vsak predmet posamezno.

Nekaj vprašanj za udeležence:

Kakšne predmete ste našli?

Kateri predmeti so bili najdeni skupaj?

Ali so bili ti predmeti najdeni v isti plasti?

Lahko ugotoviš kateri predmeti so starejši in kateri novejši?

Kako bi opisal kaj smo našli? Npr. počrnel del s črnimi kamni in ogljem je ognjišče.

Je kaj živalskih in rastlinskih ostankov, ki bi nam pomagali pri sklepanju?

Kaj lahko poveš o dejavnostih, ki so jih ljudje počeli na tem mestu?

Kaj lahko poveš o tej kulturi, o njihovi trgovini in kontaktih z drugimi?

Vir: prevedeno in povzeto po:

Winter, B.:Sandbox dig activity; Museum of archeology and ethnology, Simon Fraser University

<https://www.sfu.ca/content/dam/sfu/archaeology/museum/Documents/Sandbox%20Dig%20Activity.pdf>